

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
збірник наукових праць
(за матеріалами науково-практичної конференції)

Одеса
2023

УДК:376
П781

ДРУКУЄТЬСЯ ЗА РІШЕННЯМ
Вченої Ради
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського
(протокол №4 від 26.10.2023 р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Ганчар І. Л. – доктор педагогічних наук, професор кафедри фізичного виховання і спорту Національного університету «Одеська морська академія».

Кисличенко В. А. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцента кафедри спеціальної освіти Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – професор **Форостян О. І.**

Відповідальний редактор – професор **Соколова Г. Б.**

Технічний редактор – викладач **Маматова З. Р.**

Члени редколегії:

Лещій Н. П. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Арнаутова Л. В. – доцент, кандидат медичних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Притиковська С. Д. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського», завідувачка СНДЗ №193 компенсуючого типу м. Одеси

Галущенко В. І. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Григор'єва Л. В. – директор, вчитель-методист, спеціаліст вищої категорії Одеської спеціальної школи №75 I-II ступенів Одеської міської ради Одеської області.

Проблеми реабілітації: Збірник наукових праць (за матеріалами науково-практичної конференції) / редкол. О. І. Форостян та ін. – Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2023. 295 с.

УДК:376

ББК:74.00

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2023

Арнаутова Л. В., Якубовська К. С.

**СОЦІАЛЬНО-ПОБУТОВА АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ
ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ**

Постановка проблеми. У суспільстві існує значна потреба у розумінні та підтримці дітей з особливими потребами, особливо в контексті їхньої соціально-побутової адаптації. Ці діти часто зіткнуваються з труднощами у справах повсякденного життя, спілкуванні та соціальній взаємодії, що може негативно впливати на їхній розвиток та самооцінку. Реабілітаційні центри відіграють важливу роль у наданні підтримки та допомоги цим дітям, але все ще існує необхідність у дослідженні ефективних підходів до соціально-побутової адаптації.

Метою даної статті є проаналізувати основні етапи соціально-побутової адаптації дітей з особливими потребами в реабілітаційних центрах, визначити важливість ролі цих центрів у створенні безпечного середовища для розвитку та інтеграції цих дітей, а також проаналізувати ефективні методики та підходи до соціально-побутової адаптації. Через це дослідження можна зрозуміти, яким чином реабілітаційні центри можуть забезпечити дітям з особливими потребами необхідну підтримку та допомогу для їхньої повноцінної соціально-побутової адаптації.

Виклад основного матеріалу. В сучасному суспільстві діти з особливими потребами стикаються з численними викликами та перешкодами, що ускладнюють їх соціальну та побутову адаптацію. Реабілітаційні центри грають важливу роль у забезпеченні всебічної підтримки та допомоги цим дітям та їх сім'ям. Метою цієї статті є розкриття важливості соціально-побутової адаптації дітей з особливими потребами в реабілітаційних центрах та надання чіткого та вичерпного викладу процесу адаптації та його основних складових.

Соціально-побутова адаптація дітей з особливими потребами в умовах реабілітаційного центру є процесом, який має вирішальне значення для їхнього розвитку та інтеграції у суспільство. Цей процес включає психологічну та педагогічну оцінку, під час якої аналізуються потреби, здібності, інтереси та обмеження кожної дитини. При цьому беруться до уваги фізичний, психічний та соціальний розвиток, а також наявні навички, вміння та рівень самостійності. Одним з основних етапів соціально-побутової адаптації є оцінка потреб дитини та розробка індивідуального плану адаптації. На цьому етапі проводиться комплексна оцінка фізичного, психічного та соціального розвитку дитини, а також враховуються її індивідуальні здібності, інтереси та обмеження. Ця оцінка допомагає визначити конкретні цілі та завдання, які необхідно досягти для успішної адаптації. На основі оцінки потреб дитини складається індивідуальний план адаптації, який включає в себе конкретні стратегії та заходи для розвитку базових навичок як у суспільстві, так і в побуті. Цей план враховує потреби дитини в навчанні, спілкуванні, самообслуговуванні та інших аспектах

повсякденного життя. Кожен індивідуальний план розробляється з урахуванням унікальних особливостей кожної дитини та використовує різноманітні методики та техніки, адаптовані до їхніх потреб. Особливу увагу приділяється індивідуальному підходу до роботи з кожною дитиною. Фахівці реабілітаційного центру забезпечують не лише професійний підхід, але й емоційну підтримку та співпрацю з батьками. Команда професіоналів використовує різноманітні методи та програми, спрямовані на розвиток соціальних та побутових навичок, адаптованих до потреб і можливостей кожної дитини. Після розпочатого процесу адаптації проводиться систематичний моніторинг та оцінка прогресу дитини. Результати цієї оцінки використовуються для коригування індивідуального плану та визначення наступних кроків у процесі соціально-побутової адаптації.

У реабілітаційних центрах важливо створити сприятливе середовище, яке сприяє ефективній соціально-побутовій адаптації дітей з особливими потребами. Це може включати наявність спеціально обладнаних приміщень, доступ до соціальних та розвиваючих програм, підтримку психологів та педагогів. Соціально-побутова адаптація дітей з особливими потребами в умовах реабілітаційного центру є багатоетапним процесом, спрямованим на їхнє включення у суспільство та розвиток соціальних та побутових навичок. Для досягнення цієї мети необхідно пройти через основні етапи пристосування, включаючи соціальну реабілітацію, побутову адаптацію та інтеграцію у суспільство.

Соціальна реабілітація є першим етапом у процесі соціально-побутової адаптації. На цьому етапі діти з особливими потребами отримують можливість формувати навички соціальної взаємодії, комунікації та самовираження. Фахівці реабілітаційного центру працюють з дітьми, навчають їх спілкуватися з оточуючими, розуміти і використовувати невербальні засоби спілкування, розвивати навички емоційного сприйняття та встановлювати соціальні контакти. Діти також навчаються розпізнавати та виражати свої потреби, брати участь у групових заняттях та спільних проектах.

Побутова адаптація є наступним важливим етапом у процесі соціально-побутової адаптації. На цьому етапі діти з особливими потребами навчаються основам самообслуговування, навичкам догляду за собою та розвитку побутових навичок. Фахівці реабілітаційного центру працюють з дітьми над навчанням самостійного одягання, прийняття гігієнічних процедур, коректного харчування та інших важливих навичок, які допомагають їм стати незалежними та самодостатніми.

Інтеграція у суспільство є заключним етапом соціально-побутової адаптації. На цьому етапі діти з особливими потребами готуються до навчання в загальноосвітніх закладах, сприяється їхній включеності у спортивні та культурні заходи, а також стимулюється взаємодія зі своєрідними під ровнями. Спеціалісти реабілітаційного центру співпрацюють

зі школами та іншими установами, щоб забезпечити належну підтримку та адаптацію дітей з особливими потребами у новому соціальному середовищі.

Основні етапи соціально-побутової адаптації є важливими кроками у забезпеченні повноцінного розвитку та інтеграції дітей з особливими потребами у суспільство. Ці етапи вимагають індивідуального підходу та співпраці багатьох сторін, зокрема фахівців реабілітаційного центру, батьків та установ, що забезпечують підтримку та інклюзію. Лише шляхом спільних зусиль можна створити оптимальні умови для соціально-побутової адаптації дітей з особливими потребами, дозволяючи їм реалізувати свій потенціал та бути активними учасниками суспільства. Соціально-побутова адаптація дітей з особливими потребами є складним та багатограним процесом, який вимагає індивідуального підходу та співпраці багатьох сторін. Професійна команда фахівців реабілітаційного центру разом з батьками забезпечують оптимальні умови для успішної адаптації, що допомагає дітям з особливими потребами реалізувати свій потенціал та бути активними учасниками суспільства.

Реабілітаційні центри відіграють важливу роль у забезпеченні повноцінного розвитку та соціальної інтеграції дітей з особливими потребами. Їх вплив на фізичне, психологічне та соціальне благополуччя дітей є незамінним і дуже значущим.

Психологічна підтримка, що надається у реабілітаційних центрах, допомагає дітям з особливими потребами впоратися з емоційними та психологічними викликами, які часто супроводжують їх становлення та розвиток. Фахівці з психології працюють з дітьми, сприяючи формуванню позитивної самооцінки, зміцненню самовідчуття та розвитку психологічної стійкості. Вони надають дітям необхідні навички управління емоціями, вчителють їх способам подолання стресу та тривоги, а також підтримують психологічний розвиток у гармонії з фізичними можливостями.

Крім того, реабілітаційні центри є місцем, де діти можуть відчувати підтримку та спілкуватися з однолітками, що так само має велике значення для їх соціальної адаптації. Спільні заняття, ігри та проекти, які проводяться в центрах, допомагають дітям розвивати комунікативні навички, встановлювати взаємодію з іншими людьми та формувати міжособистісні відносини. Залучення до спільних дійностей та колективних проектів сприяє покращенню соціальної взаємодії, спілкування та сприйняття себе членом соціальної спільноти.

Важливо зазначити, що реабілітаційні центри створюють безпечне та підтримуюче середовище для дітей з особливими потребами. Це місце, де вони відчуються прийнятими, розуміємо та підтриманими. У такому середовищі діти можуть вільно виражати свої потреби, емоції та інтереси, що є важливим для їх самовираження та самостійності. Крім того, реабілітаційні центри сприяють інтеграції дітей з особливими потребами у суспільство шляхом підготовки до навчання в загальноосвітніх закладах, сприяння

включеності у спортивні та культурні заходи, а також стимулювання взаємодії зі своєрідними підрівнями.

Висновки та перспективи. Враховуючи ці фактори, реабілітаційні центри відіграють незамінну роль у житті дітей з особливими потребами та їх сімей, забезпечуючи їм необхідну підтримку, розвиток та інтеграцію у суспільство. Вони створюють умови для прориву бар'єрів та досягнення повноцінного життя, де кожна дитина має можливість розвиватися на всіх рівнях свого буття.

Соціально-побутова адаптація дітей з особливими потребами в умовах реабілітаційного центру є невід'ємною складовою їхнього розвитку та інтеграції у суспільство. Основні етапи цього процесу, такі як оцінка потреб дитини, розробка індивідуального плану адаптації, соціальна реабілітація, побутова адаптація та інтеграція у суспільство, спрямовані на створення безпечного та підтримуючого середовища для дітей з особливими потребами. Важлива роль реабілітаційних центрів полягає у наданні фізичної, психологічної та соціальної підтримки, сприянні соціальній взаємодії та комунікації, а також підготовці до інтеграції у загальноосвітні заклади та культурні заходи. Реабілітаційні центри грають незамінну роль у забезпеченні повноцінного розвитку та соціальної інтеграції дітей з особливими потребами, створюючи для них можливість розвиватися на всіх рівнях свого буття та бути активними учасниками суспільства.

Афанасьєва Н. В.

НАПРЯМКИ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ НА ЛОГОРИТМІЧНИХ ЗАНЯТТЯХ

Постановка проблеми. У процесі всебічного вивчення дітей, підлітків та дорослих із розладами мовлення розробляються та адаптуються методики обстеження стану психомоторних та сенсорні функції. На специфічних засадах логоритмічної роботи створюються диференційовані методики, практичні рекомендації щодо впливу на пацієнтів. Логоритміка, як одна з форм активної терапії, вирішує завдання комплексних реабілітаційних методик. Місце логопедичної ритміки в системі реабілітаційних методик розширюється і є потреба у створенні системи логопедичного виховання в Україні та за її межами. Логопедична ритміка розглядається нами як один із засобів корекційних заходів для дітей із мовленнєвою патологією [1; 3; 5]

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У дошкільному віці під час становлення спокійного та плавного мовлення у дітей виникають труднощі, тому основне провідне значення набуває музика. Вона легко, на інстинктивному рівні сприймається дітьми і завдяки простим засобам виразності полегшує завдання виправлення мовлення. Музика значно впливає на якість виконання рухів – так зазначали у своїх наукових розробках Л. Бегас, Х. Богрова, Г. Волкова, В. Галущенко, О. Григор'єва, М. Дубич; Л. Журавльова, О. Забара, З. Ленів, Л. Чеснокова [1; 3; 5; 6] та